

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTERGÖTLANDS LÄN

BESLUT
2006-04-27

Bilaga 3
Dnr 511-33973-2004

Sida
1(9)

Thorbjörn Schafferer

Skötselplan

tillhörande Länsstyrelsens beslut om bildande av

RISHEDS NATURRESERVAT

Ale kommun

I. DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH VATTEN

ÖVERGRIPANDE MÅL

Målet med skötseln är att bevara *lövskogarnas* och *vattendragets* orördhet och biologiska värden och att bevara den *öppna ravin* som välhävdat naturbetesmark. Ytterligare ett mål med skötseln är att tillvarata och utveckla de förutsättningar för *friluftsliv* och naturstudier som betingas av områdets attraktiva naturmiljöer och det rika växt- och djurlivet.

RIKTLINJER OCH ÅTGÄRDER

Skötsel av skog

Skogen i området skall i huvudsak lämnas för fri utveckling. Vindfällan och andra kullfallna träd skall således som regel ej upparbetas. Den underväxt av gran som finns inom vissa delar av reservatet skall dock röjas bort, och vidare skall uppväxta, anlagda granbestånd avvecklas. Däremot ska enstaka spridda äldre granar tillåtas vara kvar för att bl.a. gynna fågelfaunan.

Nämnda avverkningar skall utföras under sådana betingelser att skador på mark och vegetation ej uppkommer. Avverkade unggranar i lövskogen kan lämnas kvar att förmultna på platsen. Virket i granbestånden skall däremot bortforslas från reservatet.

Övrig skogsskötsel inskränker sig till frihuggning av ett antal större ekar, bl.a. i närheten av den s.k. Kyrkvägen genom reservatet.

Skötsel av åker- betesmark

Den *öppna ravinen* bör även fortsättningsvis hävdas med nötkreatursbete. Andrahandsalternativ utgör bete med hästar och/eller får. Betetrycket bör anpassas så att igenväxning och ansamling av gammalt gräs undviks. Gödsling är inte tillåten. Om gammalt gräs etc ansamlats i större omfattning, kan hävden kompletteras med bränning tidigt på våren.

Buskröjning bör ske successivt vid behov och åtminstone en gång vart femte år. Tillräckligt med blommande träd och buskar såsom nypon, hägg och apel lämnas kvar, dels för att gynna djurlivet, dels för att bevara hagmarkens skönhetsvärde. Vidare ska äldre solitärträd tillåtas växa kvar. Rökta buskar bränns senast 15 april, eller läggs i högar på okänsliga delar av betesmarken för att förmultna.

Den bård av lövvegetation med god förekomst av stående och liggande död ved som växer längs ån och vattensamlingar i ravinen ska tillåtas vara kvar för att bl.a. gynna vattendjur, groddjur, fågellivet m.m. Döda träd som ligger i vägen för skötselaktiviteter får dock flyttas undan. Vid dammarnas sydsida bör också viss röjning ske för att ge vattnen solexponering.

För att gynna artrikedomen kan en lämplig yta med slätterängsflora i den betade ravinen inhägnas och hävdas med *slätter* i senare delen av juli. Efter torkning på platsen bortforslas höet, varefter efterbete ombesörjs.

Även i *sydöstra delen av reservatet* finns några områden som f.n. betas av hästar: dels öppen naturbetesmark, dels betad lövskog/hage. Även dessa marker kan fortsättningsvis hävdas genom bete.

De två *åkrarna* i reservatet används för alternerade vall- och spannmålsodling. I reservatet gäller generellt att användning av kemiska eller biologiska bekämpningsmedel är förbjuden. Även tillförsel av konstgödsel bör så långt

möjligt undvikas; under alla omständigheter bör gödsling ske på sådant sätt att spridning till angränsande betesmarker undviks.

Skötsel av vägar, stigar och ledningsgator i reservatet

Träd som blockerar framkomligheten på befintliga stigar eller vägar får sågas upp på lämpligt sätt och läggas åt sidan in i skogsmarken, där de lämnas att förmultna. Vid behov får röjning utföras för att hålla reservatets stigar öppna; se vidare nedan under punkten II. ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV. I befintliga väg- och ledningsgator får normalt underhåll ske genom t.ex. röjning.

Den s.k. Kyrkvägen genom reservatet avses bli använd för promenader till fots. Om så erfordras för att hålla denna väg i acceptabelt skick, får på lämpliga sträckor påförsel av t.ex. grus ske genom förvaltarens försorg.

Kulturlämningarna

Vid torplämningarna Lill-Annas torpruin och Ingeborgs lycka och vid kyrkvägsstenen bör även fortsättningsvis utföras röjning och annan lämplig skötsel så att de kan visas upp för besökarna som intressanta kulturspår i reservatet. Kyrkvägen bör hållas öppen och ingå i reservatets stigsystem. I reservatet ingår vidare ett flertal stenmurar som skall bevaras och i lämplig utsträckning underhållas genom att nedfallna stenar läggs på plats i muren.

BESKRIVNING AV SKÖTSELOMRÅDEN

Skötselområde 1

Areal: 15 hektar.

Beskrivning:

Öppen, *betad ravin* i vars botten en mindre å med flera avsnörda slingor vindlar sig. Ett mindre skred har öppnat lerbranten på bäckens västsida. Källflöden bryter fram här och var i branterna. Längs ån står en bård av al m.m., och bitvis rikligt med torrakor och murkna högstubbar. Vildapel, hägg och nypon växer på vissa slänter, liksom spridda större exemplar av bl.a. sälg och ek. Fläckvis uppträder arter som stagg, nattviol, svinrot, darrgräs och gullviva. Svalört och vitsippa intar stora arealer i våraspekten. I vattenfyllda sänkor omgärdade av al m.m. förekommer groddjur och vattensalamander. Mestadels är betesmarken gödselpåverkad, men inom t.ex. Grunne 1:4 upphörde gödslingen i början av 1990-talet.

Ravinen betas av *nötkreatur* på båda sidor om bäcken: ett tiotal djur på Rished 3:5, ca fem på Grunne 1:4 och 10-15 på Grunne 4:1. På den sistnämnda alternerar djuren mellan flera olika fällor, delvis inramade av stenmurar.

En mindre del i nordväst är hästbetad. Inom Grunne 1:3 har igenväxning startat genom att nypon- och hallonsnår expanderat; denna mindre del har inte betats sedan år 1990.

Kyrkvägsstenen och Ingeborgs lycka är exempel på *kulturlämningar* i området. Två brunnar för angränsande åkermark finns inom Grunne på 4:1, och ett mindre skjul på Rished 3:5.

Skötselmål:

Välhävddad naturbetesmark. Fritt utvecklad sumpskogsbård längs ån. Alvegetation intill vattensamlingar.

Exempel på kvalitetsmål:

Hävdgynnade arter ska ha goda populationer. Blommande träd och buskar, nypon, hägg m.m., ska utgöra ett påtagligt inslag i ravinen. Längs ån skall finnas mycket död lövved.

Engångsåtgärder:

Borttagning av gammal taggtråd. Successiv avverkning av aspuppslag, bl.a. kring den sydvästligaste beteslyckan.

Underhållsåtgärder:

Bete. Buskröjning. Stängselunderhåll. En lämplig yta kan inhägnas och hävdas med slåtter. Delområde 1a får betas genom markägarens försorg; i övrigt bevaras området som fritt utvecklad lövskogszon.

Skötselområde 2

Areal: 2 hektar (två delområden).

Beskrivning:

Två åkrar. Den södra, mindre åkern är belägen i ravinen och inramad av stenmurar. Åkern i norr, belägen mellan ravinen och en lövskogsbrant, är av betydelse för landskapsbilden i området.

Skötselmål:

Öppen jordbruksmark.

Exempel på kvalitetsmål:

Busk- och trädvegetation saknas helt.

Engångsåtgärder:

-

Underhållsåtgärder:

Åkerbruk alternativt slåtter eller bete samt eventuellt bränning.

Skötselområde 3

Areal: 12 hektar (två delområden).

Beskrivning:

Lövskog där ek, ask, asp och björk dominerar. Inslag finns av flera andra trädslag, t.ex. alm. Många av träden är grova. Även gamla, grova avverkningstubbar av ek finns här, liksom flerstädes död ved i form av lågor m.m. Särskilt längs bäcken är buskskiktet av hägg och hassel välutvecklat. Bitvis växer täta hässlen med grova överståndare av ek, ask, al, björk, rönn m.fl. Rikt växt- och djurliv med ymnig förekomst av blåsippa och nordlundarv

samt många signalarter, t.ex. rostfläck, strutbräken, ormbär och buskstjärnblomma. Mindre hackspett m.fl. lövskogsfåglar förekommer här. Nordvästra delen ("betad lövskog" på skötselplanekartan) betas tillsammans med skötselområde 1.

Skötselmål:

Lövnaturskog.

Exempel på kvalitetsmål:

I området skall finnas många gamla lövträd, god förekomst av död ved och goda populationer av arter knutna till näringsrik ädellövskog. Träd- och buskskiktet ska karakteriseras av stor variation i fråga om struktur och artsammansättning.

Engångsåtgärder:

Den underväxt av gran som finns inom vissa delar av reservatet (markerat som "inträngande unggran" på skötselplanekartan) skall snarast röjas bort. Mer uppvuxna granar kan istället ringbarkas.

Underhållsåtgärder:

Avverkning av inträngande unggran (vart 10-20:e år). Frihuggning av stora ekar.

I den del som betas kan betet fortsätta utan hinder av reservatsbestämmelserna; upphör betet ska denna del skötas som område 3 i övrigt.

Skötselområde 4

Areal: 10 hektar.

Beskrivning:

Ekskog på höjdområden. Spritt inslag av tall, en, hassel och torrakor med bohål. Blåbärsris. Vildkaprifol i branterna.

Skötselmål:

Naturskog med dominans av ek.

Exempel på kvalitetsmål:

I huvuddelen av området skall ekens andel av virkesförrådet överstiga 80%. I området skall finnas mycket död ved och goda populationer av arter knutna till naturskog av ek.

Engångsåtgärder:

-

Underhållsåtgärder:

Avverkning och bortröjning av inträngande unggran (vart 10-20:e år).

Skötselområde 5

Areal: 2 hektar.

Beskrivning:

Ras- och bergbrant med stort inslag av lind, varav flera gamla, grova med bohål, och senvuxen ek. Nedom branten varierande inslag av björk, asp och gran. Förekomst av mossiga klippblock, gryt, lågor och torrakor.

En smal zon nedom branten har fram till för några år sedan betats. Här förekommer ställvis hävdgynnade arter som stor blåklocka och stagg. Från de öppna markerna österut ger branten en vacker landskapsbild med bl.a. stora björkar i blickfånget.

Skötsel mål:

Lövnaturskog med god förekomst av lind och ek.

Exempel på kvalitetsmål:

I området skall finnas mycket död ved och goda populationer av arter knutna till naturskog med lind och ek. Ekens och lindens sammanlagda andel av virkesförrådet skall vara minst 50 %.

Engångsåtgärder: Utgallring av en del av inslaget av gran för att gynna ädellövet.

Underhållsåtgärder:

Bortröjning av inträngande gran (vart 10-20:e år). I nedre delen av zonen kan skogen betas om markägaren så önskar.

Skötselområde 6

Areal: 2,5 hektar (tre delområden).

Beskrivning:

Tre partier med anlagda granbestånd (ca 15-50 år gamla). Ett antal äldre ekar finns i bestånden.

Skötsel mål:

Lövnaturskog.

Exempel på kvalitetsmål:

(Se område 3.)

Engångsåtgärder:

Granar som hotar ekarna i bestånden avverkas snarast möjligt. I övrigt avvecklas granbestånden vid förvaltningen lämplig tidpunkt. Partierna införlivas därefter med skötselområde 3.

Underhållsåtgärder:

Självföryngring med lövvegetation. Bortröjning av barrträd. Vid behov viss röjning för att gynna ädellöv och hassel.

Skötselområde 7

Areal: 2 hektar.

Beskrivning:

Hagmarksområde, delvis hästbetat. Västra delen utgörs av öppen betesmark. Österut ansluter en björkhage, och därefter ett skogsparti med björk, ek, hassel m.m., där Ulvstorps ridskola har viss verksamhet.

Skötselmål:

Fördelningen mellan öppen betesmark, trädbevuxen hagmark och skog bibehålls.

Exempel på kvalitetsmål:

Välhävddad naturbetesmark respektive ekdominerad naturskog.

Engångsåtgärder:

-

Underhållsåtgärder:

Bete och vid behov röjning i hagmarksdelen.

Bortröjning av inträngande gran i skogspartiet.

Lätt plockhuggning för att gynna eken.

Skötselområde 8

Areal: 2 hektar.

Beskrivning:

Brant sluttning ned mot åker, bevuxen med ungskog med hassel och hägg samt ett flertal trädarter såsom ek, ask, asp rönn, sälk och björk. Inslag av planterad gran. Området har betydelse för lövskogsinramningen av dalgången.

Skötselmål:

Lövnaturskog.

Exempel på kvalitetsmål:

Lövbeståndet har stort inslag av hassel och ädellövträd samt bärande träd och buskar i övrigt.

Engångsåtgärder:

Bortröjning av all gran. Lätt röjning i övrigt för att gynna bärande och blommande träd- och buskarter samt ädellövträd.

Underhållsåtgärder:

Bortröjning av inträngande gran.

II. ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV

ÖVERGRIPANDE MÅL

Målsättningen är att, genom att bevara den attraktiva miljön med lövskogar, vattendrag och betesmarker och ett rikt växt- och djurliv, bibehålla förutsättningarna för naturupplevelser. Området skall såsom närströvsområde och utflyktsområde hållas tillgängligt och utvecklas för allmänhetens friluftsliv, bl.a. genom förbättrad information om områdets natur- och kulturvärden.

RIKTLINJER OCH ÅTGÄRDER

Tillgänglighet

Parkeringsplats för 3-5 bilar skall, efter erforderliga kontakter med Vägverket, anläggas på åkermarken intill väg 1968. Förvaltaren ska i samråd med markägaren detaljrekognosera, iordningställa och märka ut en *stigslinga* och övriga lämpliga stigar i ungefärligen det läge som anges på skötselplanekartan. Komplettering av stignätet kan göras när ytterligare erfarenheter vunnits under förvaltningen av reservatet. För att undvika negativ påverkan på flor- och faunan i det känsliga lövskogsområdet, bör detaljrekognoseringen göras under medverkan av naturvårdsexpertis. Beträffande sådan stig som förvaltaren märkt ut gäller att underhåll får ske utan hinder av reservatsföreskriften A9 och A10. Bl.a. får träd som fallit över stigen kapas och läggas åt sidan.

Information

Informationsskyltningen bör koncentreras till parkeringsplatsen. Informationsskyltar skall ha av Länsstyrelsen godkänd text och bör innehålla en orienteringskarta som visar reservatets omfattning m.m. Skyltarna bör också ge en kort beskrivning av områdets natur- och kulturvärden, skyddsmotiv, beslutsmyndighet, naturvårdsförvaltare samt föreskrifter för allmänheten. Mindre skyltar kan också sättas upp vid områdets kulturlämningar samt på lämpliga platser längs stigslingan för att ge ytterligare information om bl.a. biologiska och geologiska förhållanden i reservatet.

Utmärkning av reservatets gräns

Gränsmarkering skall, genom naturvårdsförvaltarens försorg, utföras enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och Naturvårdsverkets anvisningar.

III. DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING

Dokumentation av skötselåtgärder m.m.

Dokumentation av skötseln skall göras med avseende på utförda åtgärder, tidpunkten för utförandet, noteringar om effekter av åtgärden, kostnader och intäkter samt finansieringen av förvaltningen.

Hävden av betesmarkerna bör följas genom årlig tillsyn på hösten vid betes-säsongens slut. En bedömning ska då göras om i vad mån skötsel- och kvali-

tetsmålen uppfyllts. För reservatets naturskogar bör motsvarande tillsyn ske vart femte år. I samband med tillsynen planeras vid behov kommande skötselåtgärder såsom buskröjning i betesmarken och röjning av unggran i lövskogen.

Förvaltaren bör vidare dokumentera förhållanden som kan påverka naturvärdena inom reservatet negativt, såsom slitage och nedskräpning.

Om överträdelser av reservatsföreskrifterna eller andra åtgärder som kan hota naturvärdena uppmärksammas av förvaltaren bör denna snarast ta kontakt med Länsstyrelsen.

Förvaltaren svarar för dokumentationen av skötseln m.m. i reservatet. Dokumentationen ska utgöra ett av underlagen vid eventuell revidering av skötselplanen.

Uppföljning av naturvärdenas utveckling

Ett program för att följa utvecklingen av de värden som ligger till grund för skyddet bör upprättas. Programmet bör bl.a. omfatta kontroll av populationsutvecklingen hos några av de hävdgynnade arterna i betesmarken och hos några av ädellövskogens signalarter.

Skogens utveckling vad gäller bl.a. trädslagssammansättningen samt förekomsten av gamla träd och död ved bör också övervakas. Programmet bör upprättas i samverkan mellan reservatsförvaltaren och Länsstyrelsen.

IV. REVIDERING AV SKÖTSELPLANEN

De åtgärder som anges i skötselplanen skall ses över vart tionde år eller i övrigt när det kan anses behövt. Om det anses motiverat skall skötselplanen revideras i samband med översynen.

V. FINANSIERING AV FÖRVALTNINGEN

Till åtgärder enligt skötselplanen utgår statsbidrag.